

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN OSAAMISPERUSTEISUUS, ASIAKASLÄHTÖISYYS JA TOIMINNAN TEHOKKUUS - ITSEARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteuttaa vuosina 2016–2017 Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus -arviointihankkeen, jonka tavoitteena on tuottaa tietoa osaamisperusteisuuden toteutumisesta tulevaisuutta ennakoiden. Lisäksi tuotetaan tietoa hyvistä käytännöistä. Arvioinnin avulla tuetaan ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvää päätöksentekoa ja ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuuden ja asiakaslähtöisyyden kehittämistä. Arviointi on osa valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaa selvitys- ja tutkimustoimintaa.

Arviointi perustuu koulutuksen järjestäjiltä marras- ja joulukuussa 2016 koottaviin ryhmäkohtaisiin itsearviointeihin (johto, opetushenkilöstö, opiskelijat, työelämä) ja järjestäjätasolla tehtävään synteesiarviointiin sekä keväällä 2017 järjestettäviin alueellisiin paneelisiin (4–6 kappaletta). Arvioinnissa kootaan myös muuta aineistoa.

Arviointihankkeen verkkosivuilta (www.osaamisperusteisuus.karvi.fi) löytyvät arviointiohjeet ja lisätietoja hankkeesta. Sivuille päivitetään ajankohtaisia asioita, materiaaleja ja tuloksia. Sivuston kautta on myös mahdollisuus esittää kysymyksiä ja keskustella arviointiin liittyvistä asioista.

Arvioinnin väliraportti valmistuu keväällä 2017 ja loppuraportti vuoden 2017 loppuun mennessä.

Arviointiohjeet ovat **liitteessä 1**. Itsearviointit tehdään Digium-järjestelmään **20.12.2016** mennessä.

Lisätietoja

Arviointineuvos Aila Korpi, aila.korpi@karvi.fi

Arviointisuunnittelija Johanna Holopainen, johanna.holopainen@karvi.fi

Anu Räisänen
Yksikön päällikkö, projektijohtaja

Aila Korpi
Arviointineuvos, projektipäällikkö

Liitteet

Liite 1. Ohjeet arviointiin

1. Taustaa

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteuttaa osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa **Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus -arviointihankkeen**. Hanke liittyy strategisen hallitusohjelman OSAAMINEN JA KOULUTUS -kärkihankkeeseen 2, jonka tavoitteena on uudistaa ammatillinen koulutus, sen rakenteet ja rahoitus jatko-opintokelpoisuuden säilyttävällä tavalla.

Hankkeen tarkoituksena on tuottaa monipuoliseen tietoon ja monitahoiseen tulkintaan perustuvaa **tietoa osaamisperusteisuuden toteutumisesta sekä sitä edistävästä ja estävästä tekijöistä** tulevaisuutta ennakkoiden. Arvioinnin tavoitteena on osaltaan varmistaa ammatillisen koulutuksen reformin painopisteitä koskevien valintojen osuvuus ja tarkoituksenmukaisuus ammatillisen koulutuksen ja sen järjestelmän toimivuuden ja kehittymisen sekä koulutuksen vetovoimaisuuden ja arvostuksen kannalta.

Arvioinnissa tuotetaan tietoa siitä, miten ammatillisen koulutuksen järjestäjien johto, opettajat, opiskelijat ja työelämä näkevät osaamisperusteisuuden ja asiakaslähtöisyyden toteutumisen ja kehittämistarpeet ammatillisessa koulutuksessa. Edellisen lisäksi tietoa kootaan ammatillisen koulutuksen keskeisiltä sidosryhmiltä, opetushallinnon edustajilta ja eri asiantuntijoilta sekä muista tietolähteistä kuten tietojärjestelmistä ja kansallisista arviointiraporteista.

Arvioinnista laaditaan osaamisperusteisuuden tilaa ja osaamisperusteisuuden kustannuksia koskevat väli- ja loppuraportit, joista jälkimmäinen sisältää myös hyvien käytäntöjen kuvauksia.

2. Osaamisperusteisuus arvioinnin kohteena

Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus ja työelämälähtöisyys ovat ohjanneet ammatillisen koulutuksen järjestämistä jo lähes 20 vuoden ajan. Työelämän toimintakokonaisuuksiin perustuvat ammatilliset opintokokonaisuudet ja osaamisena määritellyt tavoitteet ja kriteerit ovat olleet osa ammatillisten perustutkintojen valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita jo vuodesta 1993 lähtien.

Ammatillisen peruskoulutuksen tutkintouudistuksen (voimaan 1.8.2015) yhteydessä osaamisperusteisuus on määritelty mm. seuraavasti:

”Osaamisperusteisuus kuvaa perustutkinnon suorittajan osaamista riippumatta koulutuksen järjestämis- muodosta tai osaamisen hankkimistavoista ja edistää osaltaan oppilaitosmuotoisen, oppisopimuskoulutuksen tai näyttötutkintojen joustavaa yhdistämistä. Perustutkinto on osaamiskokonaisuus, joka muodostuu tietyn osaamisen kattavista tutkinnon osista. Osaamisen laajuutta kuvaavat osaamispisteet. Tutkinnon osien osaamispisteet määräytyvät sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon ammattitaitovaatimukseen ja osaamistavoitteisiin. Opiskelu on osaamisen hankkimista ja työssäoppiminen osaamisen hankkimista työpaikoilla. Osaamisen arvioinnilla varmistetaan osaamisen laatu.

Osaamisperusteisuuden myötä opiskelijan osaamisen hankkimiseen käyttämä aika vaihtelee opiskelijan yksilöllisten valintojen, osaamisen hankkimistapojen, aiempien opintojen, työkokemuksen ja muun aiemmin hankitun osaamisen mukaan.

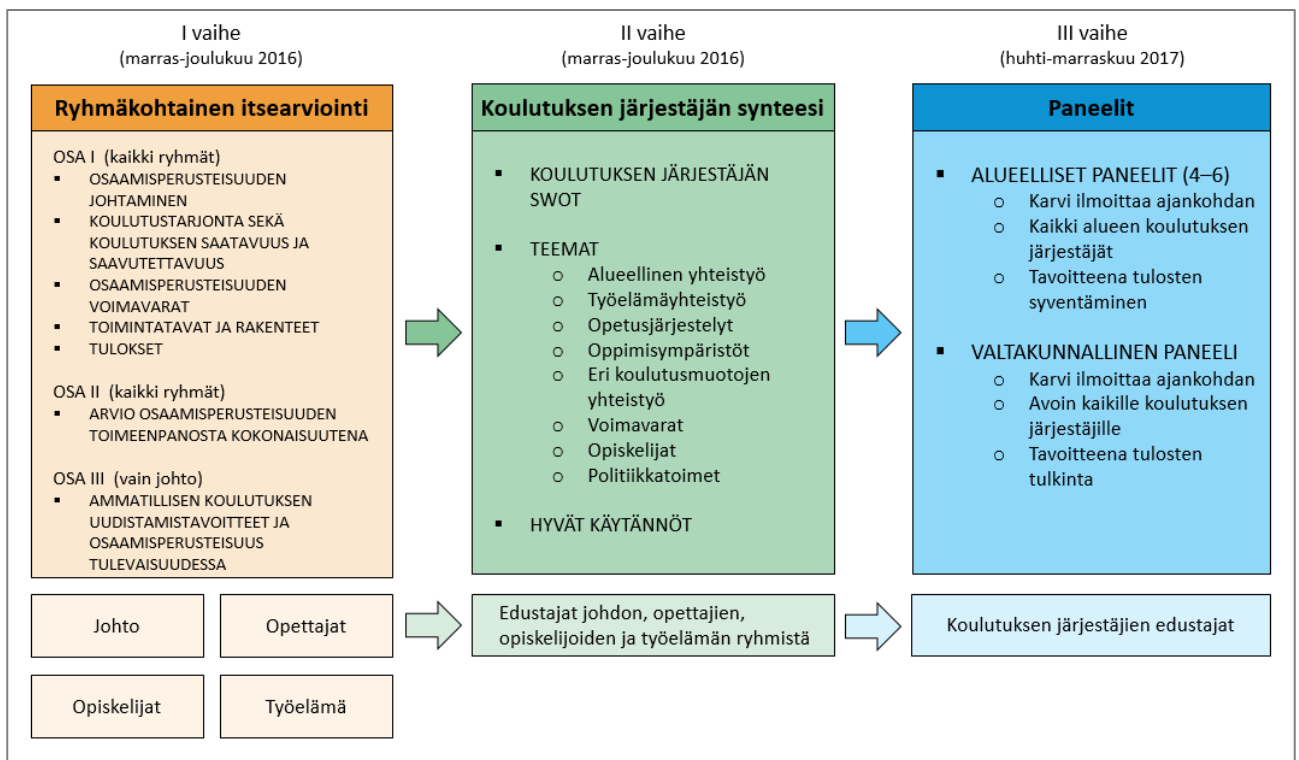
Osaamisperusteisuuden myötä opiskelijan osaamisen arvioinnissa siirrytään yksittäisten opintosuoritusten arvioinnista työelämän työ- ja toimintaprosesseja vastaavien laajojen osaamiskokonaisuuksien arviointiin ja yksilöllisen osaamisen osoittaminen mahdollistetaan yksilöllisillä ammattiosaamisen näytöillä.”

Osaamisperusteisuuteen liittyvät läheisesti myös asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus. Asiakaslähtöisyyteen kuuluu muun muassa se, että koulutuksen järjestäjä on selvillä asiakkaidensa (esimerkiksi opiskelija ja työelämä) odotuksista ja tarpeista ja että nämä tarpeet ohjaavat koulutuspalvelujen suunnittelua ja toteutusta. Keskeistä on myös se, että asiakas voi vaikuttaa koulutuspalvelujen kehittämiseen ja siihen, miten ne hänelle toimitetaan. Asiakkaan tulee myös voida arvioida, miten hyvin koulutuspalvelun tuottaja on tässä tehtävässä onnistunut.

Toiminnan tehokkuutta kuvaavat puolestaan muun muassa koulutustarjonta, koulutuksen ajankohtaisuus ja reagoitakyky, pedagogiset järjestelyt, opetuksen laatu ja yhteistyötahot, koulutuspituudet, keskeyttäminen/koulutuksen läpäisy, moninkertainen koulutus ja hyväksi lukeminen, henkilöstö, tilat ja laitteet, säädökset ja sopimukset ja oppilaitoksen johtamiskulttuuri.

3. Koulutuksen järjestäjien itsearvioinnin organisointi

Osaamisperusteisuuden arviointi kohdistuu kaikkien niiden koulutuksen järjestäjien toimintaan, jotka järjestävät tutkintotavoitteista ammatillista koulutusta¹ eri muodoissaan². Arviointi organisoidaan **kolmi-vaiheisesti** kuvion 1 mukaan. Koulutuksen järjestäjiltä nyt koottava itsearviointiaineisto kattaa arvioinnin ensimmäisen ja toisen vaiheen.

Kuvio 1. Arvioinnin vaiheet

¹ Ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto, erikoisammattitutkinto

² Oppilaitosmuotoinen ammatillinen peruskoulutus, näyttötutkinnot ja niihin valmistava koulutus, oppisopimuskoulutus

3.1 Arvioinnin ensimmäinen vaihe

Koulutuksen järjestäjä nimittää erilliset arvionnit tekevät ryhmät (johto, opetushenkilöstö, opiskelijat, työelämän edustajat), jotka arvoivat oman aikataulunsa mukaan, miten osaamisperusteisuus toteutuu koulutuksen järjestäjän toiminnassa. Arvioinnin kohteet ja niihin liittyvät tavoitteet on johdettu osaamisperusteisuudelle asetetuista valtakunnallisista tavoitteista.

Arviointiryhmien muodostaminen:

- **johtoon arviointiryhmään** kutsutaan koulutuksen järjestäjän ja eri koulutusmuotojen johdon edustajia sekä talous-, henkilöstö-, kehittämis- ja viestintäasioista vastaavia,
- **opetushenkilöstön arviointiryhmään** kutsutaan eri tutkintojen ja koulutusmuotojen opiskelijoiden opetuksen suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä opiskelijoiden ohjauksesta vastaavia henkilöitä³,
- **opiskelijoiden arviointiryhmään** kutsutaan eri tutkintojen ja koulutusmuotojen opiskelijoita sekä opintojen eri vaiheissa olevia opiskelijoita⁴ ja
- **työelämän arviointiryhmään** kutsutaan opiskelijoiden työssäoppimisesta/työpaikalla annettavasta koulutuksesta vastaavia työnantajia ja työpaikkaohjaajia/-kouluttajia ja muita osaamisperusteisuuden toteutumiseen osallistuvia tahoja kuten ammattiosaamisen näyttöjen toimielimien ja ammatillisten neuvottelukuntien edustajia.
- **Ammatillisena aikuiskoulutuksena ja näyttötutkintoina järjestettävä koulutus** arvioidaan ensisijaisesti yhdessä em. ryhmien toimesta. Mikäli tämä ei jostain erityisestä syystä ole mahdollista, aikuis-koulutus voidaan arvioida erikseen. Näissä tapauksissa aikuiskoulutuksen arviointilomake toimitetaan järjestäjille erikseen yhdyshenkilön sitä Karvista pyytäessä.

Arvioinnin tekeminen:

- Karvi toimittaa koulutuksen järjestäjän nimeämälle yhdyshenkilölle arviointiohjeet, ryhmäkohtaiset arviointilomakkeet Word-tiedostoina sekä vastauslinkit. Yhdyshenkilö lähettää kunkin arviointiryhmän jokaiselle jäsenelle ennakkoon arviointiohjeet ja ko. arviointilomakkeen arviointiin valmistautumista varten.
- Kukin ryhmä vastaa erikseen heille suunnattuun arviointilomakkeeseen sähköisen vastauslinkin kautta Digium-järjestelmässä.
- Kukin ryhmä muodostaa yhteisen näkemyksen lomakkeen sisältämistä väittämistä ja niihin liittyvistä tarkentavista kysymyksistä. Arviointilomakkeissa on myös avoimia kohtia, joihin ryhmät voivat kirjata tärkeinä pitämiään täydentäviä näkökohtia kuten eri koulutusmuotoihin liittyviä erityispiirteitä.
- Arviointi on mahdollista keskeyttää painamalla ”Jatka myöhemmin” -painiketta, jolloin ohjelma lähettää linkin sähköpostiin. Linkkiä klikkaamalla arviointia voidaan jatkaa myöhemmin.
- Kun arviointi on tehty, ryhmä **tallentaa ja tulostaa** vastauksensa Digium-järjestelmästä toisen vaiheen arvioinnin (synteesiarviointi) ja koulutuksen järjestäjän oman kehittämistyön pohjaksi.
- **Arvioinnit toimitetaan Karviin painamalla ”Lähetä”-painiketta.**
- Lopuksi arviointiryhmät sopivat, ketkä heidän ryhmästään (vähintään kaksi henkilöä) osallistuvat arvioinnin toiseen vaiheeseen.

³ Esimerkiksi opettajat, kouluttajat, oppisopimuskoulutuksen suunnittelusta, hallinnoinnista ja valvonnasta vastaavat henkilöt, ammatilliset ohjaajat ja opinto-ohjaajat.

⁴ Arviointi voidaan tehdä myös esim. oppilaskunnan toimesta ja kuulemalla opiskelijoita muulla tavoin.

3.2 Arvioinnin toinen vaihe

- Koulutuksen järjestäjä kutsuu vähintään kaksi edustajaa kustakin ensimmäisen arvioinnin tehneistä ryhmistä (johto, opettajat, opiskelijat, työelämä) **synteesiarviointiin**, jossa muodostetaan yhteinen näkemys osaamisperusteisuuden tilasta (SWOT-analyysi) ja sen asettamista vaatimuksista eri teemojen näkökulmasta. Lisäksi arvioidaan ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksia osaamisperusteisuuteen. Arvioinnissa kerätään myös hyviä käytäntöjä liittyen osaamisperusteisen ja asiakaslähkeisen ammatillisen koulutuksen edistämiseen.
- Karvi toimittaa yhdyshenkilölle synteesiarvioinnin lomakkeen Word-tiedostona sekä vastauslinkin. Yhdyshenkilö lähettää lomakkeen ennakkoon synteesiarviointiryhmän jäsenille.
- Arviointi tehdään vastauslinkin kautta Digium-järjestelmään.
- Arviointi on mahdollista keskeyttää painamalla ”Jatka myöhemmin”-painiketta, jolloin ohjelma lähettää linkin sähköpostiin. Linkkiä klikkaamalla arviointia voidaan jatkaa myöhemmin.
- Kun arviointi on tehty, kooste vastauksista **tallennetaan ja tulostetaan** mahdollisen alueellisen paneelin ja koulutuksen järjestäjän oman kehittämistyön pohjaksi.
- **Arviointi toimitetaan Karviin painamalla ”Lähetä”-painiketta.**

3.3 Koulutuksen järjestäjien itsearviointien aikataulu

Koulutuksen järjestäjät voivat organisoida arviointinsa sopivaksi katsomanaan aikana. Ryhmäkohtaisiin arviointeihin ja koulutuksen järjestäjän synteesiarviointiin tulee vastata **20.12.2016** mennessä.

4. Paneelit (arvioinnin kolmas vaihe)

- Karvi analysoi järjestäjien itsearvioinnin tulokset tammi-helmikuussa 2017 ja valitsee ne maantieteelliset alueet, joilla järjestetään alueelliset paneelit huhti-toukokuussa 2017. Paneeleita järjestetään 4–6 kappaletta ja niihin kutsutaan kaikki ko. alueilla toimivat koulutuksen ja tutkinnon järjestäjät. Alueellisten paneelien avulla syvennetään itsearviointien pohjalta saatua tietoa osaamisperusteisuuden tilasta. Paneeleissa järjestäjät analysoivat yhdessä omien arviointiensä tuloksia ja muodostavat näkemyksen siitä, miten he ovat yhdessä onnistuneet koulutuksen ja tutkintojen alueellisessa koulutustarjonnassa, yhteisten oppimisympäristöjen kehittämisessä, opiskelijoiden oppimisprosessin ohjauksessa ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä.
- Karvi ilmoittaa alueellisten paneelien järjestämisestä erikseen.
- Karvi kokoaa arviointitietoa myös muilta tahoilta sekä kyselyin että haastatteluin.
- Marraskuussa 2017 Karvi järjestää valtakunnallisen paneelin, jossa arvioinnin tuloksia tulkitaan yhdessä koulutuksen järjestäjien ja muiden sidosryhmien kanssa. Tilaisuus on avoin kaikille koulutuksen järjestäjille.